

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 8ης Μαρτίου 2011 *

Στην υπόθεση C-240/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Σλοβακία) με απόφαση της 22ας Ιουνίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Ιουλίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Lesoochranárske zoskupenie VLK

κατά

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot (εισηγητή), K. Schiemann και D. Šváby, προέδρους τμήματος, A. Rosas, R. Silva de Lapuerta, U. Löhmus, A. Ó Caoimh, M. Safjan και M. Berger, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβακική.

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: R. Žeres, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Μαΐου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Lesoochránárske zoskupenie VLK, εκπροσωπούμενη από την I. Rajtáková, advokátka,
- η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Ricziová,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και B. Klein,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Γ. Καρυσιάδη και την Τ. Παπαδοπούλου,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και S. Menez,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Dowgielewicz, D. Krawczyk και M. Nowacki,

- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Heliskoski και τη M. Pere,

- η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Falk,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον L. Seeboruth και την J. Stratford,

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Oliver και A. Tokár,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιουλίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 3, της συμβάσεως για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, η οποία εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ, L 124, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση του Ωρχους).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Lesoochranárske zoskupenie VLK (στο εξής: zoskupenie), ενώσεως συσταθείσας κατά το σλοβακικό δίκαιο με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, και του Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (Υπουργείου Περιβάλλοντος της Σλοβακικής Δημοκρατίας, στο εξής: Ministerstvo životného prostredia), σχετικά με το αίτημα της ενώσεως να «συμμετάσχει» στη διοικητική διαδικασία περί της εγκρίσεως παρεκκλίσεων από το καθεστώς προστασίας ειδών, όπως της φαιάς αρκούδας, την πρόσβαση σε προστατευόμενους φυσικούς χώρους ή της χρησιμοποίησεως χημικών προϊόντων στους χώρους αυτούς.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

- 3 Το άρθρο 9 της Συμβάσεως του Ώρχους ορίζει:

«1. Κάθε μέρος, στο πλαίσιο της εθνικής του νομοθεσίας, εξασφαλίζει ότι οποιοδήποτε άτομο θεωρεί ότι το αίτημά του για πληροφορίες κατά το άρθρο 4 έχει αγνοηθεί, απορριφθεί αδικώς, είτε εν μέρει, είτε εξ ολοκλήρου, έχει απαντηθεί ανεπαρκώς ή κατά τα άλλα δεν έχει αντιμετωπισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου, διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται διά νόμου.

Στις περιστάσεις που ένα μέρος προβλέπει τη συγκεκριμένη επανεξέταση από δικαστήριο, εξασφαλίζει ότι το εν λόγω άτομο διαθέτει επίσης πρόσβαση σε ταχεία διαδικασία που καθορίζεται διά νόμου, για την οποία δεν καταβάλλονται τέλη ή δεν είναι δαπανηρή, για αναθεώρηση από δημόσια αρχή ή επανεξέταση από άλλον ανεξάρτητο και αμερόληπτο φορέα πλην του δικαστηρίου.

Οι τελικές αποφάσεις κατά την παρούσα παράγραφο 1 είναι δεσμευτικές για τη δημόσια αρχή που κατέχει τις πληροφορίες. Η αιτιολόγηση είναι έγγραφη, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που η πρόσβαση σε πληροφορίες απορρίπτεται κατά την παρούσα παράγραφο.

2. Κάθε μέρος, στο πλαίσιο της εθνικής του νομοθεσίας, εξασφαλίζει ότι το ενδιαφερόμενο κοινό:

- α) το οποίο έχει επαρκές συμφέρον ή, εναλλακτικά

- β) το οποίο ισχυρίζεται προσβολή δικαιώματος, σε περίπτωση που η διοικητική δικονομία ενός μέρους το απαιτεί ως προϋπόθεση, διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή/και άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται διά νόμου, προκειμένου να προσβάλει την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 και, σε περίπτωση που προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 3, άλλων σχετικών διατάξεων της παρούσας σύμβασης.

Τι είναι αυτό που συνιστά επαρκές συμφέρον και προσβολή δικαιώματος προσδιορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου και σύμφωνα με τον στόχο να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Για τον σκοπό αυτόν, κρίνεται επαρκές για τον σκοπό του στοιχείου α', το συμφέρον οποιουδήποτε μη κυβερνητικού οργανισμού ο οποίος πληροί τις απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 5. Οι εν λόγω οργανισμοί θεωρείται επίσης ότι έχουν δικαιώματα που μπορούν να προσβληθούν για τον σκοπό του στοιχείου β'.

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν αποκλείουν τη δυνατότητα προκαταρκτικής διαδικασίας επανεξέτασης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν επηρεάζουν την απαίτηση να εξαντληθούν οι διαδικασίες διοικητικής επανεξέτασης πριν από την προσφυγή σε διαδικασίες δικαστικής επανεξέτασης, σε περίπτωση που υφίσταται η εν λόγω απαίτηση βάσει του εθνικού δικαίου.

3. Επιπλέον, και υπό την επιφύλαξη των διαδικασιών επανεξέτασης που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2, κάθε μέρος εξασφαλίζει ότι, σε περίπτωση που πληροί τα τυχόν κριτήρια που καθορίζονται στο εθνικό του δίκαιο, το κοινό διαθέτει πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, προκειμένου να προσβάλει πράξεις και παραλείψεις από ιδιώτες και δημόσιες αρχές, οι οποίες συνιστούν παράβαση διατάξεων του εθνικού του δικαίου σχετικά με το περιβάλλον.

[...]»

4 Το άρθρο 19, παράγραφοι 4 και 5, της Συμβάσεως του Ώρχους ορίζει:

«4. Κάθε οργανισμός που αναφέρεται στο άρθρο 17, ο οποίος καθίσταται μέρος της παρούσας σύμβασης, χωρίς οποιοδήποτε από τα κράτη μέλη του να είναι μέρος, δεσμεύεται από όλες τις υποχρεώσεις κατά την παρούσα σύμβαση. Εάν ένα ή περισσότερα κράτη μέλη του εν λόγω οργανισμού είναι μέρος της παρούσας σύμβασης, ο οργανισμός και τα κράτη μέλη του αποφασίζουν επί των αντιστοίχων ευθυνών τους για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους κατά την παρούσα σύμβαση. Στις περιπτώσεις αυτές, ο οργανισμός και τα κράτη μέλη του δεν δικαιούνται να ασκούν ταυτοχρόνως δικαιώματα δυνάμει της παρούσας Σύμβασης.

5. Στα έγγραφα κύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, οι περιφερειακοί οργανισμοί οικονομικής ολοκλήρωσης, που αναφέρονται στο άρθρο 17, δηλώνουν την έκταση των αρμοδιοτήτων τους σχετικά με τα θέματα που διέπονται από την παρούσα σύμβαση. Οι οργανισμοί αυτοί πληροφορούν επίσης τον θεματοφύλακα για οποιαδήποτε ουσιώδη μεταβολή της έκτασης των αρμοδιοτήτων τους.»

Το δίκαιο της Ένωσης

- 5 Το άρθρο 12 της οδηγίας 43/21/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους), ορίζει στην παράγραφο 1:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπισθεί ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών που αναφέρονται στο σημείο α' του παραρτήματος IV, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, που να απαγορεύει:

- α) κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης, εκ προθέσεως, δειγμάτων αυτών των ειδών λαμβανομένων στη φύση·
- β) να παρενοχλούνται εκ προθέσεως τα εν λόγω είδη, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·
- γ) την εκ προθέσεως καταστροφή ή τη συλλογή των αυγών στο φυσικό περιβάλλον·
- δ) τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης.»

6 Περαιτέρω, το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη, υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει άλλη αποτελεσματική λύση και ότι η παρέκκλιση δεν παραβιάζει τη διατήρηση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των πληθυσμών των συγκεκριμένων ειδών στην περιοχή της φυσικής του καταννομής, μπορούν να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις των άρθρων 12, 13, 14 και 15, στοιχεία α' και β' :

α) για να προστατεύσουν την άγρια πανίδα και χλωρίδα και να διατηρήσουν τους φυσικούς οικοτόπους·

β) για να προλάβουν σοβαρές ζημιές, ιδίως των καλλιεργειών, της κτηνοτροφίας, των δασών, των πληθυσμών ιχθύων και των υδάτων και ιδιοκτησιών άλλης μορφής·

γ) για λόγους δημόσιας υγείας και ασφαλείας ή για άλλους επιτακτικούς λόγους προέχοντος δημοσίου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων τυχόν λόγων κοινωνικού ή οικονομικού χαρακτήρα και ευεργετικών συνεπειών πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον·

δ) για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς λόγους, για λόγους αποκατάστασης πληθυσμών και επανεισαγωγής των εν λόγω ειδών και για επιχειρήσεις αναπαραγωγής που απαιτούνται για τους σκοπούς αυτούς, συμπεριλαμβανομένης της τεχνητής αναπαραγωγής των φυτών·

- ε) για να επιτρέψουν, υπό όρους αυστηρά ελεγχόμενους, την επιλεκτική και ποσοτικά περιορισμένη σύλληψη ή κράτηση περιορισμένου αριθμού, προσδιορισμένου από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, μερικών δειγμάτων των ειδών που αναφέρει το παράρτημα IV.»
- 7 Το παράρτημα IV της οδηγίας για τους οικοτόπους, σχετικά με τα ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία, αναφέρει, μεταξύ άλλων, το είδος «Ursus arctos».
- 8 Η οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 41, σ. 26), αναφέρει στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη της:

«Στις 25 Ιουνίου 1998, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υπέγραψε τη σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη, για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη των αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα σχετικά με το περιβάλλον (Σύμβαση του Ώρχους). Οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου πρέπει να συμβαδίζουν προς τη σύμβαση αυτή ενόψει της σύναψής της από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.»

- 9 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2003/4 θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 9, παράγραφος 1, της Συμβάσεως του Ώρχους, και επαναλαμβάνει σχεδόν πανομοιότυπα τις διατάξεις του.

- 10 Η οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 156, σ. 17), αναφέρει στην πέμπτη, ένατη και ενδέκατη αιτιολογική σκέψη:

«(5) Στις 25 Ιουνίου 1998, η Κοινότητα υπέγραψε τη σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη του ΟΗΕ (UNECE), για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα σχετικά με το περιβάλλον (“Σύμβαση του Όρχους / Århus”). Το κοινοτικό δίκαιο θα πρέπει να ευθυγραμμισθεί καταλλήλως με την εν λόγω Σύμβαση ενόψει την επικύρωσής της από την Κοινότητα.

[...]

(9) Το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4, της Συμβάσεως του Όρχους προβλέπει την πρόσβαση σε δικαστικές ή άλλες διαδικασίες με σκοπό την αμφισβήτηση της ουσιαστικής ή διαδικαστικής νομιμότητας αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 6 της Συμβάσεως, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού.

[...]

(11) Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον [ΕΕ L 175, σ. 40], και η οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης [ΕΕ L 257, σ. 26], θα πρέπει να τροποποιηθούν κατά τρόπο ώστε

να εξασφαλισθεί ότι συμβιβάζονται πλήρως με τις διατάξεις της σύμβασης του Ώρχους, ιδίως με το άρθρο 6 και το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4 αυτής.»

11 Τα άρθρα 3, σημείο 7, και 4, σημείο 4, της οδηγίας 2003/35 προσθέτουν, αντιστοίχως, ένα άρθρο 10α στην οδηγία 85/337 και ένα άρθρο 15α στην οδηγία 96/61, προς εφαρμογή του άρθρου 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Ώρχους, του οποίου επαναλαμβάνουν σχεδόν πανομοιότυπα τις διατάξεις.

12 Η απόφαση 2005/370 αναφέρει στην τέταρτη έως έβδομη αιτιολογική σκέψη:

«(4) Βάσει των όρων της σύμβασης του Ώρχους, κάθε περιφερειακός οργανισμός οικονομικής ολοκλήρωσης πρέπει να δηλώνει στο έγγραφο επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, το εύρος των αρμοδιοτήτων του ως προς τα θέματα που διέπει η σύμβαση.

(5) Η Κοινότητα, σύμφωνα με τη συνθήκη, και ιδίως το άρθρο 175, παράγραφος 1, είναι αρμόδια, μαζί με τα κράτη μέλη της, να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες και να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις που απορρέουν εξ αυτών, οι οποίες συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που απαριθμούνται στο άρθρο 174, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

(6) Η Κοινότητα και τα περισσότερα από τα κράτη μέλη της υπέγραψαν τη σύμβαση του Ώρχους το 1998 και έκτοτε συνεχίζουν τις προσπάθειές τους για την έγκριση της σύμβασης. Στο μεταξύ, η συναφής κοινοτική νομοθεσία καθίσταται συμβατή προς τη σύμβαση.

(7) Ο στόχος της σύμβασης του Ώρχους, όπως ορίζεται στο άρθρο 1, είναι συμβατός προς τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής της Κοινότητας, οι οποίοι απαριθμούνται στο άρθρο 174 της Συνθήκης, δυνάμει του οποίου η Κοινότητα, η οποία έχει, εν προκειμένω, από κοινού αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη της, έχει ήδη θεσπίσει μία ολοκληρωμένη σειρά νομοθετικών πράξεων οι οποίες εξελίσσονται και συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της σύμβασης, όχι μόνο από τα όργανα της Κοινότητας, αλλά και από τις δημόσιες αρχές των κρατών μελών.»

13 Το άρθρο 1 της αποφάσεως 2005/370 ορίζει:

«Η σύμβαση ΟΕΕ/ΗΕ για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος (εφεξής: Σύμβαση του Ώρχους) εγκρίνεται εξ ονόματος της Κοινότητας.»

14 Η Κοινότητα, με τη δήλωσή της περί αρμοδιότητας κατ' εφαρμογήν του άρθρου 19, παράγραφος 5, της Συμβάσεως του Ώρχους, η οποία επισυνάπτεται στην απόφαση 2005/370, αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι «οι σε ισχύ νομοθετικές πράξεις δεν καλύπτουν πλήρως την εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της σύμβασης, δεδομένου ότι αφορούν τις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες προσφυγής κατά πράξεων και παραλείψεων ιδιωτών και δημοσίων αρχών πλην των οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως καλύπτονται από το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της σύμβασης, και ότι, κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την εκτέλεση των υποχρεώσεων αυτών κατά την έγκριση της σύμβασης από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και θα παραμείνουν υπεύθυνα έως ότου η Κοινότητα, κατά την άσκηση των δυνάμει της Συνθήκης ΕΚ εξουσιών της, θεσπίσει διατάξεις κοινοτικού δικαίου οι οποίες θα καλύπτουν την εκτέλεση των υποχρεώσεων αυτών.»

- 15 Τα άρθρα 10 έως 12 του κανονισμού (ΕΚ) 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της Συμβάσεως του Ωρχους σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (ΕΕ L 264, σ. 13), αποσκοπούν στη διασφάλιση της προσβάσεως στη δικαιοσύνη των μη κυβερνητικών οργανώσεων όσον αφορά διοικητικές πράξεις τις οποίες εκδίδουν τα όργανα και οι οργανισμοί της Ένωσης ή τις παραλείψεις τους, κατά το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους.

Το σλοβακικό δίκαιο

- 16 Κατά το άρθρο 82, παράγραφος 3, του νόμου 543/2002 περί προστασίας της φύσεως και του τοπίου, όπως τροποποιήθηκε, το οποίο έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης (zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny), ένωση με νομική προσωπικότητα θεωρείται ως «συμμετέχουσα» σε διοικητική(-ες) διαδικασία(-ες), κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, εφόσον έχει, τουλάχιστον επί ένα έτος, ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και δήλωσε τη συμμετοχή της στην εν λόγω διαδικασία εγγράφως εντός της τασσόμενης με το άρθρο αυτό προθεσμίας. Η ιδιότητα της «συμμετέχουσας» της παρέχει το δικαίωμα να ενημερώνεται για όλες τις εκκρεμείς διοικητικές διαδικασίες σχετικά με την προστασία της φύσεως και του τοπίου.
- 17 Κατά το άρθρο 15a, παράγραφος 2, του κώδικα διοικητικής δικονομίας (Správny poriadok), ο «συμμετέχων» έχει το δικαίωμα να ενημερώνεται σχετικά με την κίνηση της διοικητικής διαδικασίας, να έχει πρόσβαση στους υποβαλλόμενους από τους συμμετέχοντες στη διοικητική διαδικασία φακέλους των υποθέσεων, να συμμετέχει στις συνεδριάσεις και αυτοψίες, καθώς και να προτείνει αποδεικτικά στοιχεία και να ενημερώνεται ως προς τη νομική βάση των αποφάσεων που πρόκειται να ληφθούν.

- 18 Δυνάμει του άρθρου 250, παράγραφος 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας (Občiansky súdny poriadok), έχει την ιδιότητα του προσφεύγοντος κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο προβάλλει ότι το δικαίωμά του συμμετοχής στη διοικητική διαδικασία εθίγη με τη ληφθείσα απόφαση ή με τη διαδικασία την οποία ακολούθησε η διοικητική αρχή. Προσφυγή μπορεί, επίσης, να ασκήσει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο δεν συμμετέσχε στη διοικητική διαδικασία, του οποίου όμως η συμμετοχή ήταν επιβεβλημένη.
- 19 Κατά το άρθρο 250 (m), παράγραφος 3, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, έχουν την ιδιότητα του διαδίκου οι συμμετέχοντες στη διοικητική διαδικασία, καθώς και η διοικητική αρχή η απόφαση της οποίας τίθεται υπό εξέταση.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 20 Η zoskupenie ενημερώθηκε για την κίνηση διαφόρων διοικητικών διαδικασιών κατόπιν πρωτοβουλίας διαφόρων ενώσεων κυνηγών ή άλλων προσώπων, με σκοπό την έγκριση παρεκκλίσεων από το καθεστώς προστασίας ειδών όπως της φαιάς άρκτου, την πρόσβαση σε προστατευόμενους φυσικούς χώρους ή τη χρησιμοποίηση χημικών προϊόντων στις ζώνες αυτές.
- 21 Στη συνέχεια, η zoskupenie ζήτησε από το Ministerstvo životného prostredia να «συμμετάσχει» στη διοικητική διαδικασία σχετικά με τη χορήγηση των εν λόγω παρεκκλίσεων ή αδειών και επικαλέστηκε συναφώς τη Σύμβαση του Ώρχους. Το Ministerstvo životného prostredia απέρριψε την αίτηση αυτή καθώς και τη διοικητική προσφυγή που άσκησε μεταγενέστερα η zoskupenie κατά της απορριπτικής αποφάσεως.

22 Κατά συνέπεια, η zoskupenie άσκησε ένδικη προσφυγή κατά των δύο αυτών αποφάσεων, υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι οι διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους έχουν άμεση εφαρμογή.

23 Στο πλαίσιο αυτό, το Najvyšší súd Slovenskej republiky αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί να αναγνωριστεί ότι έχει άμεση εφαρμογή (self executing effect), υπό την έννοια που μια τέτοια δυνατότητα αναγνωρίζεται στις διεθνείς συμβάσεις, το άρθρο 9 της Συμβάσεως του Ωρχους της 25 Ιουνίου 1998, και, ιδίως η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού, λαμβανομένου υπόψη του κυρίως επιδιωκόμενου με τη διεθνή αυτή Σύμβαση σκοπού, που είναι η απομάκρυνση από το κλασικό πρότυπο της ενεργητικής νομιμοποιήσεως, διά της αναγνωρίσεως και στο κοινό, ή στο ενδιαφερόμενο κοινό, της ιδιότητας του διαδίκου, καίτοι μέχρι σήμερα, αν και έχει προσχωρήσει στη διεθνή αυτή Σύμβαση από τις 17 Φεβρουαρίου 2005, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει λάβει, σε κοινοτικό επίπεδο, μέτρα για την εφαρμογή της;

2) Μπορεί να αναγνωριστεί ότι έχει άμεση εφαρμογή ή ότι αναπτύσσει άμεσο αποτέλεσμα, ως κοινοτικό δίκαιο, κατά την έννοια της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου, το άρθρο 9 της Συμβάσεως του Ωρχους, και ειδικότερα, η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού, η οποία έχει ενσωματωθεί στην κοινοτική έννομη τάξη;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ή το δεύτερο ερώτημα, μπορεί το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που κυρίως επιδιώκεται με τη διεθνή αυτή Σύμβαση να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι με τη φράση “πράξεις των δημοσίων αρχών” νοείται και

η συνιστάμενη στην έκδοση μιας αποφάσεως πράξη, με συνέπεια η δυνατότητα του κοινού να προσφεύγει στη δικαιοσύνη περιλαμβάνει, επίσης, το δικαίωμα αμφισβητήσεως της ίδιας της αποφάσεως της δημόσιας αρχής, ο παράνομος χαρακτήρας της οποίας έχει συνέπειες για το περιβάλλον;»

- 24 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 23ης Οκτωβρίου 2009, απορρίφθηκε η αίτηση την οποία υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο περί εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση της ταχείας διαδικασίας του άρθρου 104α, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 25 Η Πολωνική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζουν ότι τα ερωτήματα είναι παραδεκτά μόνον καθόσον αφορούν τις διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους και είναι κατά τα λοιπά απαράδεκτα, για τον λόγο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 26 Για να δοθεί απάντηση στην επιχειρηματολογία αυτή, αρκεί η διαπίστωση ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν κατ' ουσία μόνον το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους και δεν αφορούν τις λοιπές παραγράφους του άρθρου αυτού.

- 27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν μπορεί να κρίνει ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι μερικώς απαράδεκτα επειδή αφορούν άλλες διατάξεις πλην των αναφερομένων στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους.

Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 28 Με τα δύο πρώτα ερωτήματα, τα οποία αρμόζει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινισθεί αν οι ιδιώτες και, μεταξύ άλλων, οι ενώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, όταν επιθυμούν να προσβάλουν απόφαση παρεκκλίνουσα από το καθεστώς προστασίας του περιβάλλοντος, όπως το θεσπισθέν με την οδηγία για τους οικοτόπους, υπέρ ενός είδους το οποίο περιλαμβάνεται στο παράρτημα IV της οδηγίας αυτής, μπορούν να αντλήσουν ενεργητική νομιμοποίηση από το δίκαιο της Ένωσης, λαμβανομένων ιδιαίτερα υπόψη των διατάξεων του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους, και διερωτάται ως προς το άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου αυτού.
- 29 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 300, παράγραφος 7, ΕΚ «[ο]ι συμφωνίες που συνάπτονται υπό τους όρους που καθορίζονται στο παρόν άρθρο δεσμεύουν τα όργανα της Κοινότητας και τα κράτη μέλη».
- 30 Η Σύμβαση του Ώρχους υπογράφηκε από την Κοινότητα και, εν συνεχεία, εγκρίθηκε με την απόφαση 2005/370. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με πάγια νομολογία, οι διατάξεις της Συμβάσεως αυτής αποτελούν του λοιπού αναπόσπαστο τμήμα της κοινοτικής έννομης τάξεως (βλ., κατ' αναλογία, ιδίως, αποφάσεις της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-344/04, IATA και ELFAA, Συλλογή 2006, σ. I-403, σκέψη 36, καθώς και της 30ής Μαΐου 2006, C-459/03, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2006, σ. I-4635, σκέψη 82). Συνεπώς, στο πλαίσιο της ίδιας έννομης τάξεως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας της ως άνω συμφωνίας (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1974, 181/73, Haegeman, Συλλογή τόμος 1974,

σ. 245, σκέψεις 4 έως 6, και της 30ής Σεπτεμβρίου 1987, 12/86, Demirel, Συλλογή 1987, σ. 3719, σκέψη 7).

- 31 Εφόσον η Σύμβαση του Ώρχους συνάφθηκε από την Κοινότητα και όλα τα κράτη μέλη της δυνάμει συντρέχουσας αρμοδιότητας, συναγεται ότι το Δικαστήριο, επιλαμβανόμενο σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, ιδίως, το άρθρο 234 ΕΚ, είναι αρμόδιο για την οριοθέτηση της κατανομής μεταξύ των αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Ένωση και αυτών οι οποίες καταλείπονται στα κράτη μέλη και για την ερμηνεία των διατάξεων της Συμβάσεως του Ώρχους (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-300/98 και C-392/98, Dior κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-11307, σκέψη 33, καθώς και της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, C-431/05, Merck Genéricos - Produtos Farmacéuticos, Συλλογή 2007, σ. I-7001, σκέψη 33).
- 32 Στη συνέχεια, πρέπει να καθορισθεί αν, στον τομέα ο οποίος εμπίπτει στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους, η Ένωση έχει ασκήσει τις αρμοδιότητές της και έχει θεσπίσει διατάξεις για την εκτέλεση των εξ αυτών απορреουσών υποχρεώσεων. Σε περίπτωση κατά την οποία τούτο δεν συμβαίνει, οι απορреουσες από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους διατάξεις εξακολουθούν να εμπίπτουν στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Στην περίπτωση αυτή, στα δικαστήρια των κρατών μελών απόκειται να καθορίσουν, βάσει του εθνικού δικαίου, αν ιδιώτες μπορούν να βασισθούν άμεσα στους κανόνες της διεθνούς αυτής συμβάσεως, οι οποίοι αφορούν τον εν λόγω τομέα, ή αν τα δικαστήρια αυτά δύνανται αυτεπαγγέλτως να τους εφαρμόσουν. Συγκεκριμένα, το δίκαιο της Ένωσης ούτε επιβάλλει ούτε αποκλείει, στην προκειμένη περίπτωση, την αναγνώριση από την έννομη τάξη ενός κράτους μέλους του δικαιώματος των ιδιωτών να στηρίζονται απευθείας στον κανόνα αυτόν, αλλ' ούτε επιβάλλει στον δικαστή την υποχρέωση να τον εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσες αποφάσεις Dior κ.λπ., σκέψη 48, καθώς και Merck Genéricos – Produtos Farmacéuticos, σκέψη 34).
- 33 Αντίθετως, αν διαπιστωθεί ότι η Ένωση άσκησε τις αρμοδιότητές της και εξέδωσε διατάξεις σε τομέα εμπίπτοντα στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους, έχει εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης και απόκειται στο Δικαστήριο να καθορίσει αν η επίδικη διάταξη της διεθνούς συμβάσεως αναπτύσσει άμεσο αποτέλεσμα.

- 34 Επιβάλλεται, ως εκ τούτου, να εξετασθεί αν, στον συγκεκριμένο τομέα στον οποίο εμπίπτει το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Όρχους, η Ένωση έχει ασκήσει τις αρμοδιότητές της και έχει θεσπίσει διατάξεις για την εκτέλεση των εξ αυτών απορреουσών υποχρεώσεων (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Merck Genéricos – Produtos Farmacéuticos, σκέψη 39).
- 35 Συναφώς, διαπιστώνεται, κατ' αρχάς, ότι η Ένωση έχει, στον τομέα του περιβάλλοντος, σαφή εξωτερική αρμοδιότητα δυνάμει του άρθρου 175 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 174, παράγραφος 2, ΕΚ (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, σκέψεις 94 και 95).
- 36 Περαιτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι συγκεκριμένο ζήτημα, το οποίο δεν αποτέλεσε ακόμα αντικείμενο νομοθετικής ρυθμίσεως της Ένωσης, εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης εφόσον το ζήτημα αυτό ρυθμίζεται με συμβάσεις συναφθείσες από την Ένωση και τα κράτη μέλη της και αφορά τομέα τον οποίο καλύπτει ευρέως το δίκαιο αυτό (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2004, C-239/03, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2004, σ. I-9325, σκέψεις 29 έως 31).
- 37 Εν προκειμένω, η διαφορά της κύριας δίκης αφορά το ζήτημα αν ένωση για την προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να «συμμετάσχει» σε διοικητική διαδικασία αφορώσα, μεταξύ άλλων, την έγκριση παρεκκλίσεων από το καθεστώς προστασίας ειδών όπως της φαιάς άρκτου. Πάντως, το είδος αυτό αναφέρεται στο παράρτημα IV, σημείο α', της οδηγίας για τους οικοτόπους, οπότε, δυνάμει του άρθρου 12 της οδηγίας αυτής, υπάγεται σε σύστημα αυστηράς προστασίας από το οποίο μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση μόνον υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 16 της ίδιας οδηγίας.
- 38 Επομένως, η διαφορά της κύριας δίκης εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης.

- 39 Είναι αληθές ότι η Κοινότητα, στη δήλωσή της περί αρμοδιότητας κατ' εφαρμογήν του άρθρου 19, παράγραφος 5, της Συμβάσεως του Ωρχους, η οποία επισυνάπτεται στην απόφαση 2005/370, υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι «οι σε ισχύ νομοθετικές πράξεις δεν καλύπτουν πλήρως την εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της σύμβασης, δεδομένου ότι αφορούν τις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες προσφυγής κατά πράξεων και παραλείψεων ιδιωτών και δημοσίων αρχών πλην των οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως καλύπτονται από το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της σύμβασης, και ότι, κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών κατά την έγκριση της σύμβασης από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και θα παραμείνουν υπεύθυνα έως ότου η Κοινότητα, κατά την άσκηση των δυνάμει της συνθήκης ΕΚ εξουσιών της, θεσπίσει διατάξεις κοινοτικού δικαίου οι οποίες θα καλύπτουν την εκτέλεση των υποχρεώσεων αυτών.»
- 40 Πάντως, δεν μπορεί εξ αυτού να συναχθεί ότι η διαφορά της κύριας δίκης δεν εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης εφόσον, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως, ένα συγκεκριμένο ζήτημα το οποίο δεν αποτέλεσε ακόμα αντικείμενο νομοθετικής ρυθμίσεως της Ένωσης δύναται να εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης αν αφορά τομέα τον οποίο καλύπτει ευρέως το δίκαιο αυτό.
- 41 Δεν ασκεί συναφώς επιρροή το γεγονός ότι ο κανονισμός 1367/2006, ο οποίος έχει ως αντικείμενο την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους, αφορά μόνον τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως θέσπιση, εκ μέρους της Ένωσης, διατάξεων για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων οι οποίες απορρέουν από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της εν λόγω Συμβάσεως, όσον αφορά εθνικές διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες.
- 42 Συγκεκριμένα, όταν μια διάταξη μπορεί να εφαρμοστεί τόσο σε καταστάσεις που εμπίπτουν στο εθνικό δίκαιο όσο και σε καταστάσεις που εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης, υφίσταται συμφέρον για ομοιόμορφη ερμηνεία της διατάξεως αυτής, ανεξάρτητα από τις συνθήκες υπό τις οποίες πρόκειται να εφαρμοστεί, προκειμένου να αποφευχθούν στο μέλλον ερμηνευτικές αποκλίσεις (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις

της 17ης Ιουλίου 1997, C-130/95, Giloy, Συλλογή 1997, σ. I-4291, σκέψη 28, και της 16ης Ιουνίου 1998, C-53/96, Hermès, Συλλογή 1998, σ. I-3603, σκέψη 32).

- 43 Επομένως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει τις διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους και, ειδικότερα, να αποφανθεί περί του αν οι διατάξεις αυτές αναπτύσσουν άμεσο αποτέλεσμα.
- 44 Συναφώς, διάταξη περιεχόμενη σε συμφωνία συναφθείσα από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη της με τρίτα κράτη πρέπει να θεωρείται ότι αναπτύσσει άμεσο αποτέλεσμα όταν, λαμβανομένου υπόψη του γράμματός της, του αντικειμένου και της φύσεως της συμφωνίας, επάγεται σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση μη εξαρτώμενη, ως προς την εκτέλεση ή τα αποτελέσματά της, από τη θέσπιση οποιασδήποτε μεταγενέστερης πράξεως (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2005, C-265/03, Simutenkov, Συλλογή 2005, σ. I-2579, σκέψη 21, και της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-372/06, Asda Stores, Συλλογή 2007, σ. I-11223, σκέψη 82).
- 45 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους δεν περιλαμβάνουν καμία σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση προς άμεση ρύθμιση της νομικής καταστάσεως ιδιωτών. Συγκεκριμένα, εφόσον μόνον «τα μέλη του κοινού τα οποία πληρούν τα τυχόν προβλεπόμενα από [το] εθνικό δίκαιο κριτήρια» μπορούν να έχουν τα δικαιώματα που προβλέπει το εν λόγω άρθρο 9, παράγραφος 3, η διάταξη αυτή εξαρτάται, ως προς την εκτέλεση ή τα αποτελέσματά της, από τη θέσπιση μεταγενέστερης πράξεως.
- 46 Πάντως επισημαίνεται ότι οι διατάξεις αυτές, παρά την αόριστη διατύπωσή τους, αποσκοπούν στη διασφάλιση αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος.

- 47 Ωστόσο, ελλείψει σχετικής νομοθεσίας της Ενώσεως, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους εναπόκειται η ρύθμιση των δικονομικών λεπτομερειών των ενδίκων προσφυγών που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ενώσεως, εν προκειμένω της οδηγίας για τους οικοτόπους, ενώ τα κράτη μέλη έχουν, σε κάθε περίπτωση, την ευθύνη της διασφάλισης της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων αυτών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 15ης Απριλίου 2008, C-268/06, *Impact*, Συλλογή 2008, σ. I-2483, σκέψεις 44 και 45).
- 48 Συναφώς, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, οι δικονομικές λεπτομέρειες σχετικά με ένδικες προσφυγές που σκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν παρόμοιες προσφυγές εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (προαναφερθείσα απόφαση *Impact*, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 49 Επομένως, μπορεί να γίνει δεκτή ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Όρχους καθιστώσα αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή στην πράξη την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης, διότι άλλως θα διακυβευόταν η αποτελεσματική προστασία του δικαίου της Ένωσης για το περιβάλλον.
- 50 Επομένως, όταν πρόκειται για είδος προστατευόμενο από το δίκαιο της Ένωσης και, μεταξύ άλλων, από την οδηγία για τους οικοτόπους, προς διασφάλιση αποτελεσματικής ένδικης προστασίας στους τομείς οι οποίοι εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης για το περιβάλλον, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να ερμηνεύσει το εθνικό του δίκαιο κατά τρόπον συνάδοντα, στο μέτρο του δυνατού, με τους σκοπούς που τίθενται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Όρχους.

- 51 Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να ερμηνεύσει, στο μέτρο του δυνατού, το δικονομικό δίκαιο περί των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η άσκηση διοικητικής ή ένδικης προσφυγής σύμφωνα τόσο με τους σκοπούς του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους όσο και τον σκοπό της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης ώστε ένωση προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η zoskupenie, να μπορεί να προσβάλει ενώπιον δικαστηρίου απόφαση ληφθείσα κατόπιν διοικητικής διαδικασίας, ενδεχομένως αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης για το περιβάλλον (βλ., συναφώς, απόφαση της 13ης Μαρτίου 2007, C-432/05, Unibet, Συλλογή 2007, σ. I-2271, σκέψη 44, και προαναφερθείσα απόφαση Impact, σκέψη 54).
- 52 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο και στο δεύτερο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ώρχους δεν αναπτύσσει άμεσο αποτέλεσμα στο δίκαιο της Ένωσης. Εντούτοις, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ερμηνεύσει, στο μέτρο του δυνατού, το δικονομικό δίκαιο περί των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η άσκηση διοικητικής ή ένδικης προσφυγής σύμφωνα τόσο με τους σκοπούς του άρθρου 9, παράγραφος 3, της συμβάσεως αυτής όσο και τον σκοπό της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης ώστε ένωση προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η zoskupenie, να μπορεί να προσβάλει ενώπιον δικαστηρίου απόφαση ληφθείσα κατόπιν διοικητικής διαδικασίας, ενδεχομένως αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης για το περιβάλλον.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 53 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 54 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 9, παράγραφος 3, της συμβάσεως για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, η οποία εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005, δεν αναπτύσσει άμεσο αποτέλεσμα στο δίκαιο της Ένωσης. Εντούτοις, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ερμηνεύσει, στο μέτρο του δυνατού, το δικονομικό δίκαιο περί των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η άσκηση διοικητικής ή ένδικης προσφυγής σύμφωνα τόσο με τους σκοπούς του άρθρου 9, παράγραφος 3, της συμβάσεως αυτής όσο και τον σκοπό της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης ώστε ένωση προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η Lesoochránárske zoskupenieΚ, να μπορεί να προσβάλει ενώπιον δικαστηρίου απόφαση ληφθείσα κατόπιν διοικητικής διαδικασίας, ενδεχομένως αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης για το περιβάλλον.

(υπογραφές)